

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ - ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
ПОСЛЕДИПЛОМСКЕ СТУДИЈЕ
НИШ, Трг краља Александра 11 факс 121

ПРИМЉЕНО: 27. 11. 2014

Орг. јер.	Број	Датум	Вредност
06/14	171	0	0

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

- Наставно-научном већу -

Одлуком Наставно-научног већа Економског факултета у Нишу бр. 04-3326 од 08.11.2014 године, одређени смо за чланове Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације кандидаткиње др Мирјане Илић, под називом: „Утицај примене директива ЕУ – Солвентност II – на сектор осигурања у Србији“.

На основу анализе достављене докторске дисертације подносимо следећи

ИЗВЕШТАЈ

I

Мирјана Илић је рођена 24.03.1980. године у Новом Саду где је са одличним успехом завршила основну школу и гимназију. Основне студије Економског факултета у Београду, смер: банкарство, финансије и осигурање, уписала је школске 1998/99. године, а дипломирала у новембру 2002. године. Исте године је уписала последипломске студије, смер: Актуарство, на Економском факултету у Београду. Све испите, предвиђене наставним планом и програмом за последипломске студије, положила је са просечном оценом 9,90. Магистарску тезу под називом “Управљање активом осигуравајућих компанија и утицај на финансијску стабилност земље” под вођством ментора др Николе Фабриса, је одбранила 16.07.2008. године. У децембру 2008. године јој је прихваћена тема за докторску дисертацију под називом “Утицај ризика осигурања на ризике осигуравајућег друштва“ на Факултету техничких наука у Новом Саду, под вођством ментора др Илије Ћосића, коју је и одбранила 22.09.2010. године.

Још у току студирања је почела да ради у новосадској филијали Капитал банке, АД Београд, где је наставила да ради и годину дана након основних студија. Од априла 2004. године до септембра 2005. године, је радила у Републичкој дирекцији за путеве као стручни сарадник за инвестиције на пројекту Светске банке – Пројекат рехабилитације транспорта. Од 2005. запослена је на Високој туристичкој школи струковних студија у Београду као стручни сарадник за економску групу предмета. 2009. године је у истој школи изабрана за предавача за уже научне области Рачуноводство и финансије и Економија. Објавила је више научних и стручних радова и учествовала на међународним конференцијама.

II

Докторска дисертација кандидаткиње др Мирјане Илић под називом „Утицај примене директива ЕУ – Солвентност II – на сектор осигурања у Србији“ презентирана је на 220 страница куцаног текста, укључујући списак коришћене литературе са 160 наслова (монографија, студија, уџбеника, чланака) и прилога. Дисертација се, поред Увода и Закључка, састоји из шест делова: први део – *Економски потенцијали осигурања у Европској Унији и Србији*, други део – *Регулативе у Европској Унији*, трећи део – *Директива Солвентност II*, четврти део – *Мogućност примене режима Солвентност II на осигурање у Србији*, пети део – *Модел прогнозе утицаја примене регулативе Солвентност II на осигурање у Србији* и шести део – *Утицај усвајања европске регулативе Солвентност II на финансијску стабилност земље*.

У *уводу* се указује на специфичности делатности осигурања која подразумева прикупљање новчаних средстава унапред преко премија осигурања, на важност управљања ризицима у осигурању и даје разлоге због чега је значајно анализирати солвентност осигуравајућих друштава и европску регулативу Солвентност II.

Због основне специфичности делатности осигурања која подразумева прикупљање новчаних средстава унапред, осигурање је постало једна од битних детерминанти укупног друштвеног развоја. Осигуравајуће друштво је економски оператор који прикупља финансијска средства преко премија. Ова средства се акумулирају из године у годину примарно служе за исплату будућих штета и имају карактер специфичног капитала. Део ових средстава користи се за инвестирање, депоновање код банака, куповину хартија од вредности, итд., и на тај начин одређује општи привредни развој једне земље. Осигуравајући фондови су постали саставни део банкарског система и неопходни елемент модерне економије. Осигуравајућа друштва као институционални инвеститори заузимају све веће учешће у процесима трансфера штедње и готово да престижу банке као водеће депозитне финансијске институције. Као основне предности којима се користе осигуравачи водећи конкурентску утакмицу са банкама и другим институционалним инвеститорима јесу техничке резерве, односно математичко-статистичке основе чиме се обезбеђује смањење премије у техничком делу, али и гарантних резерви осигуравајућих компанија на тржишту капитала.

Осигуравајуће компаније се свакодневно суочавају са бројним ризицима који настају из саме делатности осигурања као и ризицима који настају по основу пословања осигуравајуће компаније и то: из пласирања слободних новчаних средстава, испуњавања обавеза по основу премија осигурања као и усаглашавања извора и пласмана средстава којима располажу. С обзиром на природу посла осигурања, управљање ризицима је нераздвојив део свих активности компаније.

Осигуравајуће компаније као део финансијског система имају важну улогу у одржавању финансијске стабилности једне земље, јер оне на основу ситних али бројних уплата премија акумулирају велика финансијска средства која представљају део националне штедње који се користи за решавање макроекономских потреба друштва и структурно

прилагођавање привреде. Због тога се овим институцијама у земљама у којима постоје и раде финансијска тржишта придаје и посебан стабилизациони катактер.

Садашњи ЕУ режим солвентности садржи многе квантитативне захтеве, али је веома мало захтева који се фокусирају на квалитативне факторе ризика, као што су организовање управљања ризицима и квалитетом управљања и не захтевају од супервизора да извршавају редовне прегледе ових квалитативних аспеката. Солвентност II компанијама и законским регулативама нуди прилику да се одреде за холистички приступ мерења ризика, где се средства и обавезе доследно вреднују у складу са тржишним принципима. Солвентност II не само да ће дефинисати капиталне захтеве, него ће такође захтевати од компанија да успоставе системе, процесе и контроле за управљање ризиком. Компаније које ураде то ће бити награђене са нижим капиталним захтевима, чиме ће бити подстакнуте да побољшају своје пословање.

Солвентност II би требало да обезбеди такво окружење које ће дозволити одређена прилагођавања потребог капитала тамо где је то оправдано, што ће утицати на повећање флексибилности и јачања конкурентности компанија на тржишту осигурања, обезбеђујући на тај начин брзо прилагођавање пословања осигуравајућег друштва променљивом окружењу које зависи од потрошачких и пословних захтева и тако доприносећи расту запослености и продуктивности.

У другом поглављу под називом *Економски потенцијали осигурања у Европској Унији и Србији* аутор је дао преглед осигурања у свету и Србији и анализира економски значај делатности осигурања, што представља увод за следеће поглавље које ће приказати тренутне законске регулативе које се спроводе у ЕУ и у Србији.

Европско тржиште осигурања се у 2011. години сусрело са веома турбулентним окружењем пуним изазова. Многобројни фактори, као што су спора економија, ниске каматне стопе и континуиране потребе за смањењем трошкова су значајно утицале на осигураваче, посебно осигураваче живота.

Лоши финансијски услови на тржишту су у последњих неколико година наметнули велики стрес на приватне пензионе фондове. Повраћај на инвестиције пензионих фондова је веома мали у већини европских градова у последњих пет година, што је довело до смањивања нивоа приватног богатства. Ова ситуација је додатно погоршана значајним падом тржишта некретнина у већини земаља.

Европски осигуравачи ће у 2014 наставити да се боре са економским изазовима, када ће се суочавати са развојем и имплементацијом Европских и националних регулатива који утичу на све од капитала и управљања ризиком до дистрибуције и дизајна производа. Наспрам овог, Европски осигуравачи се морају фокусирати на управљање ризицима капитала и инвестиција, идентификујући нове шансе за раст и прилагођавајући системе и операције да могу да одговоре овим критичним изазовима. Неизвесност током времена за имплементацију новог Европског режима, са потенцијалним усвајањем различитих аспеката предложених правила у различитим земљама, ће довести до разлика у имплементацији у региону.

Како се осигуравачи буду суочавали са економским изазовима, они ће процењивати њихове системе и операције према разноврсним новим регулативама. Погођене области се рангирају од солвентности до финансијског извештавања и дистрибуције и многи осигуравачи ће наставити да уче и да се припремају за утицаје ових регулатива.

Тржиште осигурања у Србији заједно са тржиштима земаља источне и средње Европе спада у тзв. развојна тржишта са великим шансама за раст и проширење. Ипак, у поменутој класификацији, овај сектор финансијских услуга у нашој земљи је и даље неразвијен и по степену развијености, налази се испод просека земаља Европске уније.

Развој сектора осигурања у Србији је условљен развојем целокупног финансијског сектора. Иако сектор осигурања у Србији није претрпео значајније ударе кризе, за разлику од међународних финансијских тржишта, период од почетка кризе па до данас карактерише спори напредак на тржишту осигурања. У периоду кризе и нестабилности људи воде рачуна о томе колико троше и на који начин. Осигурање је производ са недовољно искоришћеним потенцијалом, због чега су људи спремнији да га се одрекну.

На тржишту Србије је присутан велики број осигуравајућих друштава и реално је очекивати да дође до укрупњавања у сектору осигурања, што би требало да допринесе јачању финансијске стабилности самог сектора, као и подизању квалитета услуга и сигурности које пружају осигуравајућа друштва.

У Србији су у току припреме за примену новог методолошког оквира за управљање ризицима Солвентност II, који ће увести сложеније захтеве солвентности ради обезбеђења довољног капитала за ризике којима су друштва за осигурање изложена. Примена захтева директиве Солвентност II је планирана након уласка Србије у Европску унију.

У трећем поглављу *Регулативе у Европској Унији* су приказани основи за регулисање и надзор осигурања у Европској Унији, описана је Директива Солвентност I и дефинисана је маргина солвентности, њени оквири и значај њеног дефинисања како са аспекта осигуравајућег друштва, тако и са аспекта законских регулатива.

Развој неопходног законодавног оквира почео је седамдесетих година прошлог века са првом генерацијом Директива осигурања, али је завршена тек почетком деведесетих година са трећом генерацијом Директива осигурања. Трећом генерацијом Директива осигурања успостављен је “ЕУ пасош” (јединствена лиценца) за осигуравајућа друштва заснован на концепту минималне хармонизације и узајамног признавања. Главни фокус Директива је да се поставе правила за утврђивање пруденционих техничких резерви; да се утврде правила која се односе на средства подршке техничким резервама, као и подешавање правила за потребе маргине солвентности, која би требала да се рачуна коришћењем једноставних, хармонизованих, фиксних рација.

Трећа генерација Регулative осигурања из 1994. се није директно бавила питањем солвентности. Уместо тога, директива је препоручила да се правило о минимално захтеваном капиталу које је уведено 1970. године ревидира. Европска Комисија, која је

одговорна за предлагање закона у ЕУ, реаговала је са “акционим планом” за финансијске услуге. Према овом плану, регулативе солвентности у ЕУ би требале бити усаглашене и хармонизоване у два корака, званих Солвентност I и Солвентност II. Регулатива Солвентност I је постала правоснажна за државе чланице у Јануару 2004. незнатно мењајући постојеће захтеве маргине солвентности, фокусирајући се највише на питања координације.

С обзиром да је први режим солвентности постављен 1970-тих и да се од тада није фундаментално мењао у својим захтевима и у процесу доношења одлука, постало је јасно да је потребна шира реформа и отуда Солвентност III. У кратким цртама, свака земља Чланица мора захтевати од неживотних осигураваача, чије су главне канцеларије смештене на њеној територији, да имају адекватне маргине солвентности, једнаке захтевима Директиве.

Маргина солвентности означава колико је компанија солвентна, или колико је спремна да се суочи са непредвиђеним околностима. То је екстра капитал који је осигуравајућа кућа дужна да држи. Маргина солвентности је минимални вишак осигуравачевих средстава преко његових обавеза које су поставила регулаторна тела. Као што је адекватност капитала за банке, то је маргина солвентности за осигуравајућа друштва. То је у суштини минимални ниво рачна солвентности, али регулаторни органи користе мало комплекснију формулу.

У четвртом поглављу *Директива Солвентност II* су дати разлози за мењање тренутног актуелног режима солвентности у осигурању у ЕУ кроз алокацију капитала заснованог на ризику, интегрисани приступ за одређивање резерви у осигурању и капиталаних маргина, свеобухватни оквир управљања ризиком, процену ризика за потребе солвентног капитала и правилног препознавања, диверзификацију и смањење ризика. Такође је представљен нови законски оквир Солвентност II, приказани су њени главни циљеви и представљена је структура Директиве кроз приступ III Стуба.

Садашњи оквир Солвентности у ЕУ, представљен почетком 70-их година (ревидиран је 2002. године), дефинише нове услове за капиталом за осигураваче одређивањем услова за маргину солвентности. Од тада, наука управљања ризиком је значајно напредовала. Многе велике компаније су до сада развиле софистициране системе управљања ризиком и за дефинисање потребне висине капитала и за постављање управљачке структуре за идентификацију, мерење нивоа и управљање ризиком. Током последњих година, дошло је до прогресивног јачања регулативе осигурања у неким земљама по основу неадекватности, али још увек није на довољном нивоу. Солвентност II је прилика да се побољшају регулативе у осигурању, увођењем:

- система заснованог на ризику;
- интегрисаног приступа за резерве у осигурању и капиталане захтеве;
- свеобухватног оквира за управљање ризицима;
- капиталних захтева дефинисаних стандардним приступом или интерних модела;
- препознавања диверсификације и ублажавања ризика.

Систем заснован на ризику настоји да алоцира капитал тачно тамо где су ризици.

Ако је систем нетачан, онда компаније морају да држе више капитала за неке ризике него што је неопходно, чиме се повећавају трошкови осигурања за кориснике. За остале ризике, биће држано премало капитала, што води повећању ризика од неуспеха. У идеалном случају, систем на бази ризика ће тачно измерити ниво ризика у портфељу и указати на сразмерни износ капитала, што доводи до најефикаснијег коришћења капитала.

Солвентношћу I су прецизирани захтеви за капиталом преко једноставног скупа фактора који се примењују на техничке резерве или премије. Овим се дефинише расположива маргина солвентности која треба да се одржи преко и изнад техничких резерви. Проблем са овим приступом је у томе што обично није доследно узимао у обзир квалитет самих резерви, који варира широко у зависности од земље и производа. Солвентност II компанијама и законским регулативама нуди прилику да се одреде за холистички приступ, где се средства и обавезе доследно вреднују у складу са тржишним принципима.

Садашњи ЕУ режим садржи многе квантитативне захтеве, али је веома мало захтева који се фокусирају на квалитативне факторе ризика, као што су организовање управљања ризицима и квалитетом управљања и не захтевају од супервизора да извршавају редовне прегледе ових квалитативних аспеката. Солвентност II не само да ће дефинисати капиталне захтеве, него ће такође захтевати од компанија да успоставе системе, процесе и контроле за управљање ризиком. Компаније које ураде то ће бити награђене са нижим капиталним захтевима, чиме ће бити подстакнуте да побољшају своје пословање.

Ниво ризика у портфељу осигуравајућих друштава зависи од много различитих фактора. Ниво премијских стопа ће имати такав ефекат да ако компанија прави профитабилније производе захтеви за капиталом ће бити мањи него ако компанија прави мање профитабилне производе.

Економска функција осигурања је да омогући домаћинствима и предузећима да управљају ризиком. Ефективна диверсификација и трансфер ризика је од кључне важности у осигурању. Сектор осигурања у ЕУ је веома развијен и налази се под јаким међународном конкуренцијом у областима као што је свеобухватно осигурање и реосигурање, чије су локације изузетно осетљиве на регулаторна оптерећења.

Развој на финансијским тржиштима и у техникама за управљање ризиком током претходних двадесет година су учиниле да тренутни режим солвентности у ЕУ постане застарео. Модернизација режима солвентности захтева препознавање различитих начина за смањење и диверсификацију ризика или, шире речено, изједначавање регулаторног и економског капитала, подстицањем јачег менаџмента ризика.

Неким компанијама Солвентност II ће донети веће капиталне захтеве него што је тренутно случај, и да би избелге ова регулаторна оптерећења, морају бити одговарајуће калибрисана и у пословање мора бити у потпуности базирано на ризику.

Солвентност II треба да допринесе циљевима Акционог плана финансијских услуга (Financial Services Action Plan) у ЕУ подстичући дубље јединствено тржиште у услугама осигурања и ефикаснију алокацију капитала на финансијска тржишта широм ЕУ. Неке земље ЕУ су увеле режим солвентности базиран на ризику због ограничења режима Солвентност I. У одсуству нових оквира ЕУ базираних на ризику, током времена овај тренд може ограничити обим интеграција на Јединственом тржишту.

Пре усвајања новог режима, захтеваће се пажљиво тестирање квантитативног утицаја режима Солвентност II и такође би и оквир рада и његове мере за имплементацију требале бити вођене бољим принципима регулације. Солвентност II ће створити јединствен правни оквир за пруденциону регулацију свих сектора осигурања.

Оквир рада Солвентност II се ослања на приступ три Стуба који се односе на контролу “јединствених” правних лица и одредбама о групној супервизији. Овај приступ је сличан оквиру рада Базел ИИ који се примењује у банкарском сектору, с обзиром да се осигуравачи и банке сада такмиче на многим тржиштима, нудећи сличне производе. Међутим, сличности су ограничене јер се модел пословања осигуравајућих друштава веома разликује од банака, па је развијен посебан сет принципа који узимају у обзир специфичности осигурања.

Европска агенција за контролу осигурања и пензијског система (ЕИОПА) дефинише три стуба као начин груписања захтева Солвентност II (концепт три стуба није описан у Директиви), чији је циљ промовисање адекватности капитала, обезбеди већу транспарентност у процесу доношења одлука и појача контролу супервизије – све због доброг управљања ризицима и заштите власника полиса. Ово се постиже кроз имплементацију холистичког приступа који доводи до бољег мерења ризика и управљања, унапређује процесе и контроле и поставља структуру свеукупног мерења и контроле компаније. Док је Солвентност II подељен на три стуба, стуб 2 и стуб 3 се често називају заједнички стуб 5 због синергије која постоји између њих.

У петом поглављу *Могућност примене режима Солвентност II на осигурање у Србији* аутор је прешао са законских регулатива у области осигурања у ЕУ на законске регулативе у Србији, анализирајући различите начине и могућности за примену режима Солвентност II на осигурање у Србији.

Постоји неколико фактора у Србији који стимулативно делују на сектор осигурања да усвоји режим Солвентност II:

- *Притисци конкуренције*: до скоро је на домаћем тржишту осигурања постојала монополска доминација два осигуравача. Осигуравајућа друштва су проширила своје пословање даље од њихових националних тржишта и постоји повећања интеграција финансијских услуга тако што банке улазе у послове сектора осигурања.
- *Специјализација*: отварање тржишта и појава широког спектра финансијских инструмената, којима се раније није пословало на домаћем тржишту, ствара захтев осигуравајућих компанија за повећаном експертизом менаџера и базирањем пословања на управљању ризицима. Развој финансијских инструмената и повећане тржишне интеграције су омогућиле приступ осигуравајућим друштвима ка дубљим

финансијским тржиштима и њихову могућност да тачније процењују финансијске ризике.

- *Развој модела за управљање ризицима:* развојем модела Вредновање при ризику (ВАР модел) започео је процес софистициранијег моделирања финансијских ризика и тренда свеобухватног управљања ризицима.
- *Иновације у дистрибуцији:* компаније су све више ослањају на телефон и интернет да пружају услуге директно потрошачима, а такође постоји тренд према заједничким улагањима (чак и са фирмама изван сектора финансијских услуга) ради дистрибуције производа осигурања;
- *Промене у регулативама:* Народна банка Србије у процес надзора над осигуравајућим компанијама уводи нов концепт надзора контроле законитости пословања друштава за осигурање, који је у потпуности усаглашен са међународно прихваћеним принципима и стандардима супервизије осигуравајућих друштава, а који се базира на процени ризика којима се осигуравајућа друштва излажу током свог пословања и начина управљања тим ризицима.

Модел прогнозе утицаја примене регулативе Солвентност II на осигурање у Србији

који је развијен и приказан у шестом поглављу је аналитички модел преко ког се могу сагледати сви релевантни аспекти везани за усвајање режима Солвентност II у Србији и какве ће користи и проблеме домаћем тржишту осигурања донети увођење режима Солвентности II и прилагођавање тренутних законодавних регулатива европским. У ту сврху анализирали су се пословне перформансе осигуравајућих друштава, њихова способност моделовања и управљања ризицима који потичу како из саме делатности осигурања тако и ризицима који потичу из пословања осигуравајућег друштва, способност осигуравајућег друштва да усвоји ефективне процедуре за брзо прилагођавање пословања променљивим тржишним условима, као и способност законодавства да на најбезболнији начин изврши реформе и постави снажне законске регулативе и супервизију осигурања која употпуњује и подржава операције тржишне дисциплине. Полазећи од циља докторске дисертације, мерења успешности трансформације сектора осигурања, урађена је детаљна анализа, која објашњава процес трансформације и даје правце будућег развоја сектора осигурања и финансијског сектора Србије.

Истраживање је спроведено преко упитника који се састојао од 30 питања и који је послат свим осигуравајућим друштвима која послују на територији Републике Србије ради добијања комплетне и свеобухватне слике о тренутном положају сектора осигурања у односу на предстојећу Директиву Солвентност II. Питања се тичу и организације и техничких профила и елаборирају се два типа питања:

- Први тип питања се односи на очекивања главних промена које осигуравачи очекују да ће задесити друштво приликом имплементирања Директиве?
- Други тип питања узима у обзир промене које су већ настале у начину рада, организације или људства у очекивању ступања на снагу Солвентност II у Европи и Србији.

Преко модела прогнозе утицаја примене регулативе Солвентност II на осигурање у Србији су остварена два циља овог истраживања, а главни циљ је да се кроз потупно анонимни истраживачки процес добије проницљив и непристрасан увид у право стање спремности сектора осигурања у Србији за имплементацију Директиве Солвентност II кроз:

- идентификацију тренутног стања нивоа припремљености осигуравача за имплементацију Солвентности II;
- идентификацију јаза у спремности осигуравача за Солвентност II;
- стицање увида у планове осигуравача за долазак Директиве;
- идентификацију будућих потреба за ресурсима;
- идентификација потреба за акцијама супервизора;
- идентификација потреба за специфичним акцијама – кооперација, тренинзи, промена људских ресурса итд.

Као други циљ ове докторске дисертације, поред мерења могућности трансформације сектора осигурања, је предлагање будућег правца развоја сектора осигурања и финансијског сектора Србије.

У седмом поглављу *Утицај усвајања европске регулативе Солвентност II на финансијску стабилност земље* је приказан утицај усвајања европске регулативе Солвентност II на финансијску стабилност земље. Прво је бити објашњен појам финансијске стабилности и осигурања као важног фактора за њеног обезбеђења, а потом је приказан допринос усвајања режима Солвентност II у побољшању финансијске стабилности земље.

Осигуравајуће компаније, као део финансијског система, имају важну улогу у одржавању финансијске стабилности јер су у осигурању више него у било којој другој делатности испреплетани појединачни и глобални интереси, што му даје посебан значај у привредном животу сваке земље. Наиме, осигуравајуће компаније на основу ситних, али бројних, уплата премија акумулирају велика финансијска средства која представљају део националне штедње, који се користи за решавање макроекономских потреба друштва и структурно прилагођавање привреде. Због тога се овим институцијама у земљама у којима постоје и раде финансијска тржишта придаје и посебан стабилизациони катактер.

Солвентност II би требало да обезбеди такво окружење које ће дозволити одређена прилагођавања потребог капитала тамо где је то оправдано, што ће утицати на повећање флексибилности и јачања конкурентности компанија на тржишту осигурања, обезбеђујући на тај начин брзо прилагођавање пословања осигуравајућег друштва променљивом окружењу које зависи од потрошачких и пословних захтева и тако доприносећи расту запослености и продуктивности.

У *закључним разматрањима* аутор је сажето приказао наведени модел и истраживање и формулисао закључке и назначио правце даљих истраживања.

Као последица усвајања европске регулативе Солвентност II очекује потпуна реорганизација целокупног сектора осигурања у Србији, а прихватање европских регулатива ће се сигурно спровести на тежи начин него што је случај са тржиштем ЕУ, имајући у виду величину и обим пословања српских осигуравајућих друштава, као и неспремност супервизије осигурања у усвајању новог начина рада.

Спроведене анализе и њихови резултати добијени од осигуравача индикују да је увођење новог режима солвентности базираног на ризику, најнефективнији и најнефикаснији начин за испуњавање генералних циљева пројекта Солвентност II. Резултати овог истраживања показују да су припреме српских осигуравача за долазак новог режима Солвентности на веома ниском нивоу, за разлику од осигуравача у ЕУ. Мали проценат тржишта је довољно унапредовао да размишља конкретно о стратегијском утицају који ће имати регулатива, а још ниједно друштво које послује на територији Србије није унапредовао довољно да покрива сва три стуба која прописује регулатива Солвентност II. Због овога, постоји оправдана сумња да ће Српско тржиште осигурања успети да изведе усаглашавање са регулативом Солвентност II када за то дође време.

Већина тржишта препознаје користи које се могу остварити имплементацијом Солвентности II, посебно у управљању информацијама за дневне стратешке одлуке, као и за одлуке у вези са управљањем капиталом и у остваривању конкурентске предности. Међутим, колике год да су предвиђене пословне користи које ће донети Солвентност II, као резултат увођења регулативе Солвентност II очекује се повећање у трошковима пословања. Ови трошкови су највише лоцирани у инфраструктури ИТ сектора и имплементацији самопроцене ризика и солвентности. Управљачко реструктурирање се такође сматра главним носиоцем трошкова у имплементацији Солвентности II. Ангажовање експерата и едукација запослених су стављени као следећи трошак неопходан у имплементацији Солвентности II, као и интерно и екстерно извештавање и прихватање програма за управљање ризицима предузећа ЕРМ.

Једна од проблематичнијих области је јасноћа Директиве Солвентност II. Развој интерног модела и израчунавање адекватног капитала преко стандардне формуле се код свих осигуравача сматра као изазов, што се повезује управо са недовољним разумевањем директиве Солвентност II. Ово је директно повезано са недовољним поверењем осигуравача у супервизију, тј. да је супервизија дорасла задатку у одобравању развијених интерних модела. Ово подразумева како њихову способност да интерни модели постигну адекватне стандарде квалитета, тако и способност супервизора да прегледају и одобре ове моделе. Ово ће се тек показати да ли је истина у будућности, а чињеница је да је пред супервизијом једнако тежак пут као и пред осигуравајућим друштвима у имплементацији директиве Солвентност II.

Осигуравајућа друштва су кључна карика у ланцу инвестиција која омогућава компанијама да финансирају инвестиције и штедишама да обезбеде приходе током свог живота. Рад инвестиционог ланца је од кључне важности за ефикасну алокацију капитала у економији и према томе побољшању продуктивности и конкурентности.

Паралелно јачање регулатива и супервизије са спорим и опрезним увођењем либералних мера је суштинско за јачање ефикасности тржишта осигурања. Либерализација тржишта осигурања која није праћена разумним присуством регулативе и супервизије, може довести до хаотичне ситуације на тржишту осигурања. Економије земаља у транзицији треба овоме да посвете посебну пажњу у складу са својом економском и финансијском ситуацијом. Стабилност сектора осигурања је постигнут, када се успостави конкурентно, професионално и транспарентно тржиште у међународном окружењу, у складу са

разумним принципима и праксом која генерише релевантне информације и одговарајући подстицај.

Као и повећање интернационалне конкурентности осигуравача, изједначење регулаторних захтева са економском стварношћу ће обезбедити бољу алокацију капитала на нивоу предузећа, целог сектора осигурања и у оквиру целокупне ЕУ економије. Ово ће резултирати смањењем трошкова у цени капитала за сектор осигурања и такође могућност за целокупну ЕУ економију преко улоге сектора осигурања као институционалног инвеститора. Ефикаснија алокација ризика и капитала у оквиру економије ће промовисати финансијску стабилност у средњем и дугом року.

На основу свега можемо закључити да Солвентност II обезбеђујући сигурност и стабилност у пословању осигуравајућих компанија истовремено обезбеђује и сигурност и стабилност финансијског тржишта земље.

III

Имајући у виду постављени предмет и циљ истраживања, као и основне хипотезе, у раду је коришћена квалитативна и квантитативна методологија истраживања. Доминантна је употреба метода анализе и синтезе података добијених из секундарних извора. Поред ових метода, у раду су коришћене и следеће методе: индукција и дедукција, аналогија и компарација. У том циљу кандидаткиња је свеобухватно и систематски интерпретирала досадашња истраживања о утицају Директиве Солвентност II на пословање друштава за осигурање. Посебан значај у сагледавању значаја и утицаја примене режима Солвентност II на пословање друштава за осигурање у Србији имали су подаци добијени путем емпиријских истраживања. У функцији потврде претпоставки истраживања коришћена је и анализа различитих пословних случајева. У истраживачком делу рада коришћен је статистички метод тестирања хипотезе на бази података из примарних извора. Коришћењем метода уопштавања и генерализације дошло се до релевантних закључака истраживања.

Главни допринос докторске дисертације је потврда полазне и допунских хипотеза о значају утицаја примене режима Солвентност II на пословање друштава за осигурање у Србији.

Полазна хипотеза истраживања гласи да систем заснован на ризику алоцира капитал тачно тамо где су ризици. Примена европске регулативе Солвентност II, преко конзистентног приступа у процени обавеза осигураваача, даће подршку у развоју јединственог тржишта услуга осигурања креирајући истински једнаке услове у захтевима солвентности.

Докторском дисертацијом потврђене су и допунске хипотезе истраживања. Прва од њих гласи да конзистентним приступом у процени обавеза осигураваача и полагањем од специфичности сваког осигураваача, постиже се боља повезаност између захтеваног капитала и тржишне позиције осигуравајуће компаније, ефикаснија заштита осигураника и акционара осигуравајуће компаније као и већи степен хармонизације у оквиру јединственог тржишта осигурања.

Друга допунска хипотеза гласи да садашњи ЕУ режим садржи многе квантитативне захтеве, али је веома мало захтева који се фокусирају на квалитативне факторе ризика, као што су организовање управљања ризицима и квалитетом управљања и не захтевају од супервизора да извршавају редовне прегледе ових квалитативних аспеката.

Трећа потврђена допунска хипотеза гласи да примена европске регулативе Солвентност II не само да ће дефинисати капиталне захтеве, него ће захтевати од компанија да успоставе системе, процесе и контроле за управљање ризиком. Компаније које то ураде ће бити награђене са нижим капиталним захтевима, чиме ће побољшати своје пословање.

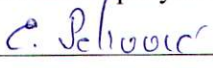
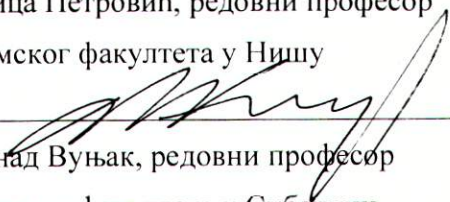
ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

На основу детаљне анализе садржаја, коришћених метода, као и остварених циљева и доприноса истраживања, Комисија закључује да је кандидаткиња показала способности и знања неопходна за обављање научних истраживања. Докторску дисертацију одликује завидна научна заснованост и актуелност. Кандидаткиња је проучила обимну и релевантну литературу, коректно обавила теоријска и емпиријска истраживања и формулисала валидне закључке и препоруке за креаторе развојне политике и стратегије у предузећима и шире, на макроекономском нивоу. Недостатак научно фондираних истраживања у домаћој економској литератури у овој области успешно је надокнађен изградом ове докторске дисертације.

Имајући у виду све наведене аргументе, Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације са задовољством предлаже Наставно-научном већу Економског факултета у Нишу да прихвати позитивну оцену докторске дисертације кандидаткиње Мирјане Илић под називом „Утицај примене директива ЕУ – Солвентност II – на сектор осигурања у Србији“ и одобри њену јавну одбрану.

У Нишу, септембра 2014. године

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ:

1.
Др Веселин Авдаловић, ванредни професор
Економског факултета у Нишу
2.
Др Евица Петровић, редовни професор
Економског факултета у Нишу
3.
Др Ненад Вуњак, редовни професор
Економског факултета у Суботици